

Avdelningen för forskning, innovation och affärsutveckling
Enheten för strategi och analys
Jonas Lindmark

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Yttrande angående Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Sammanfattning

Energimyndigheten välkomnar en översyn av den statliga organisationen för forskningsfinansiering. Energimyndigheten anser dock att utredningens förslag och konsekvensanalys vilar på en alltför svag grund. Förslaget som utredningen presenterar svarar inte mot de uppsatta kriterierna tillräckligt väl för att motivera en så omfattande omorganisation som utredningen förordar.

- Energi- och klimatomställningen är en stor utmaning, men innebär också stora möjligheter för Sverige som forsknings- och industrination. Sverige är världsledande inom flera områden med stor exportpotential, exempelvis inom transportsektors elektrifiering, och när det gäller produktion av fossilfritt stål. Samtidigt efterfrågar företagen en ökad tillgång på kompetens och pekar på ett behov av fler offentliga satsningar på energirelaterad forskning och innovation. Energimyndigheten menar att den nya organisation som utredningen föreslår inte ger goda förutsättningar att möta denna utmaning och samtidigt ta vara på de möjligheter som utvecklingen skapar för svenskt näringsliv.
- Energimyndigheten arbetar med hela innovationssystemet. Genom en sammanhållen insats skapas stora möjligheter att bidra till Sveriges konkurrenskraft, en grön omställning och ett robust energisystem, vilket är en förutsättning för Sveriges framtida välbefinnande. En förutsättning för detta är en stark sektorskoppling, vilken blir kraftigt begränsad om FoU-finansieringen organiseras på det sätt som utredningen föreslår.
- Utredningens förslag och konsekvensanalys vilar på en alltför svag grund. Sveriges förmåga att bidra till energiomställningen och därmed att främja

svenskt näringslivs konkurrenskraft riskerar att allvarligt försämrats om förslaget antas.

- Utredningen underskattar kostnaderna för omorganisationen i form av pengar, förlorad kompetens och produktivitet.
- De svagheter som utredningen lyfter kan adresseras utan att göra en stor, omvälvande omorganisation.

Energimyndigheten avstyrker utredningens förslag om att omorganisera den statliga FoI-finansieringen. Energiforskningsanslaget bör även fortsättningsvis hanteras av Energimyndigheten i form av en strategiskt utformad samlad insats som spänner över hela innovationssystemet, i nära samverkan med, och som komplement till, övriga energipolitiska insatser och andra styrmedel.

Energimyndighetens ställningstagande

Energi- och klimatomställningen är en stor utmaning men innebär också stora möjligheter för Sverige som forsknings- och industrination

Klimatfrågan är vår tids största samhällsutmaning. För att Sverige och världen ska kunna nå ambitiösa energi- och klimatmål på förhållandevis kort tid krävs stora förändringar av dagens energisystem. Runt om i världen pågår stora insatser för att ställa om till en fossilfri energiproduktion och ett mer energieffektivt energisystem. Sverige har sedan länge varit ledande i denna omställning och har många starka forskningsmiljöer som bidrar med nya hållbara tekniker och lösningar.

Regeringen har högt ställda ambitioner. Just nu remitteras till exempel förslag på planeringsmål för kraftigt ökad elproduktion, till 300 TWh 2045, liksom mål om leveranssäkerhet och energieffektivisering.¹ Svenska företag inom exportindustrin har både höga ambitioner och är väl positionerade för att bidra med de innovationer som världen behöver för att genomföra omställningen. Sverige är världsledande inom flera områden med stor exportpotential, exempelvis inom transportsektors elektrifiering och produktion av fossilfritt stål. Samtidigt efterfrågar företagen en ökad tillgång på kompetens och pekar på ett behov av ökade offentliga satsningar på energirelaterad forskning och innovation. Dessa två utmaningar pekar mot ett stort behov att en stark statlig forsknings- och innovationsverksamhet inom energiområdet. Samtidigt kan vi konstatera att de statliga resurserna till energiforskning utgör en minskande andel av de totala statliga FoI-medlen, vilket Energimyndigheten även förde fram i vårt inspel till energiforskningspropositionen.² Energimyndighetens organisation med flera sammanlänkande verksamheter inklusive forskningsfinansieringen möter de behov som omställningen kräver genom en sammanhållen statlig verksamhet.

¹ Promemoria Förslag om nya energipolitiska mål Klimat- och näringslivsdepartementet Energimyndigheten December 2023, [Förslag om nya energipolitiska mål - Regeringen.se](#)

² Strategisk prioritering inom energiforskning och innovation, ET2023:13, Energimyndigheten, 2023

Energiforskningen har sedan 1970-talets oljekris varit ett viktigt energipolitiskt styrmedel. Energiforskningens betydelse för energipolitiken framgår av att energiforskningens inriktning har fastställts av regeringen i egna särpropositioner. Att en ny sådan proposition ska tas fram för perioden 2025 – 2028 har redan aviserats av regeringen.

Energimyndigheten ansvarar för att på ett strategiskt och sammanhållet sätt finansiera forskning och innovation i nära samverkan med andra energi- och klimatpolitiska insatser och styrmedel i såväl Sverige som i EU och globalt. Med hjälp av den helhetssyn och det systemperspektiv som Energimyndigheten har på energi- och klimatområdet utformas och utvecklas satsningar inom forskning och innovation som på ett effektivt sätt bidrar till en hållbar energi- och klimatomställning. Energimyndigheten menar att den nya organisation som utredningen föreslår inte ger lika goda förutsättningar att möta denna utmaning och samtidigt ta vara på de möjligheter som utvecklingen skapar för svenskt näringsliv.

Energimyndigheten arbetar med hela innovationssystemet

Energimyndigheten arbetar med hela innovationssystemet. Vår finansiering sträcker sig från grundläggande forskning till nyttiggörande i nära samverkan med samhällets aktörer. Vi finansierar FoI som utförs inom akademien, vid institut och i både etablerade företag och startups³. Genom det sammanhållna sättet att arbeta skapas stora möjligheter att bidra till Sveriges konkurrenskraft, en grön omställning och ett robust energisystem, vilket är en förutsättning för Sveriges framtida välbefinnande.

Vår FoI-finansiering sker i stor utsträckning i form av strategiskt utformade program, som består av en serie utlysningar med olika inriktning, samt olika stödjande aktiviteter. Arbetet med att utforma programmen och dess aktiviteter bygger på kunskap och insikter från myndighetens starka nätverk med relevanta statliga och privata aktörer tillsammans med de kunskaper som byggs upp inom ramen för myndighetens övriga uppgifter och uppdrag. En stark sektorskoppling är en nödvändighet för att utmaningsdriven FoI ska kunna bidra till nyttiggörande i samhället. Det sätt som utredningen menar att man i den föreslagna organisationen ska inhämta behov från de olika samhällssektorerna är otillräckligt. Till exempel anför utredningen att behovsinhämtning och behovsdialoger med relevanta aktörer ska ske på ledningsnivå, vilket blir orimligt med tanke på den bredd av frågor som myndigheten är tänkt att hantera.

Energimyndigheten har ett flertal samordningsuppdrag från regeringen inom bland annat vätgas, batterier, laddinfrastruktur och CCS (koldioxidinfångning). Regeringsuppdraget Industriklivet är starkt kopplat till FoI-verksamheten och har för 2024 en budget på 1,46 miljarder kronor. Industriklivet kan finansiera projekt som pågår till och med 2031 och omfattar stöd till industrin för att minska utsläpp av växthusgaser och för att bidra till klimatomställningen i samhället i

³ [Startup - verksam.se](https://www.startup-verksam.se)

stort. Inom programmet Regionala elektrifieringspiloter för tunga transporter ger Energimyndigheten investeringsstöd för strategiskt placerade publika ladd- och tankstationer för el och vätgas. Ytterligare exempel på uppdrag är klimatpremier, biogasstöd, energiplanering, handel med utsläppsrätter. I vårt uppdrag ingår att lämna underlag till energi- och klimatpolitiken, såväl nationellt som inom EU och internationellt. Energimyndighetens breda uppdrag bidrar till att myndigheten kan hålla en hög nivå av expertkompetens, vilket ger goda förutsättningar att utforma myndighetens FoI-stöd så att det på ett ändamålsenligt och effektivt sätt kan adressera den samhällsutmaning som energi- och klimatomställningen innebär.

Utredningen argumenterar för att den föreslagna Innovationsmyndigheten skapar förutsättningar för att Sverige ska ta ledningen i utvecklingen av den tredje generationens forsknings- och innovationspolitik. Utredningen konstaterar också att det idag inte finns någon etablerad organisationsstruktur eller myndighetstyp för att implementera insatser som möter den tredje generationens behov, men att det finns vissa insikter i vad som behöver utvecklas. Energimyndighetens anser att en viktig förutsättning för att effektivt använda forsknings- och innovationsfinansiering för att bidra till transformativ omställning är att aktörer utanför FoI-systemet måste involveras och att fler delar av staten men även företag måste vara involverade i implementeringen. För att det ska vara möjligt för statliga aktörer att vara involverade i hela forskningsprocessen, från problemformulering till spridning och användning av resultat, krävs en hög mottagarkapacitet i form av forskningskompetens hos de olika sektorsmyndigheterna. För forskningsfinansiärer innebär det också att man i större utsträckning behöver vara en samordningsaktör och därmed är ett starkt nätverk utanför myndigheten nödvändigt. För att lösa samhällsutmaningarna behöver många olika organisationer och aktörer samverka. Energimyndighetens erfarenhet pekar på att vi som samhälle måste kunna samarbeta kring komplexa frågor oavsett hur vi är organiserade. Vår bedömning är att denna samverkan inte kan åstadkommas genom att ändra i organisationen, utan är en förmåga som kontinuerligt behöver underhållas och utvecklas. Det förslag som utredningen har lämnat är i grunden en traditionell forskningsfinansieringsmyndighet vilket Energimyndigheten bedömer inte uppfyller de kriterier som utredningen ställt upp avseende kunskap och innovationsförmåga.

Energimyndigheten arbetar redan idag på ett sätt som ligger nära det som beskrivs ovan, och bedömer mot bakgrund av detta att nuvarande organisation för energiforskning är bättre lämpad att bedriva forskning och innovation inriktad på den socio-tekniska omställning som vi står inför, än utredningens förslag. Regeringskansliet har låtit utvärdera Energimyndighetens processer för FoI-finansiering. Ramböll, som har genomfört utvärderingen, konstaterar i sin rapport att processen för strategiska FoI-prioriteringar drar nytta av myndighetens mångfald av expertis. Myndigheten lägger stort fokus på att fånga upp behov genom omvärldsanalys och dialog med omgivande samhälle. Detta medför att myndigheten har goda förutsättningar att göra strategiska val. Utredningen om översyn av myndigheters uppgifter och ansvar inom energiområdet

(KN2023/04160)⁴konstaterar också att det finns starka synergier mellan de olika stödverktyg som Energimyndigheten hanterar. Utredningen lyfter särskilt samspelet mellan myndighetens arbete med FoI-finansiering och systemanalys.

Utredningens förslag och konsekvensanalys vilar på en alltför svag grund

Utredningen bygger sina förslag och slutsatser på tre huvudsakliga underlag som redovisas i delbetänkandet (SOU 2023:19): en genomgång av de nuvarande forskningsfinansierarnas samtliga utlysningar under en fyraårsperiod, en enkätundersökning och en internationell utblick. Utöver detta har inte utredningen analyserat hur forskningsfinansierarna faktiskt arbetar. Energimyndigheten bedömer att detta medför att det inte är möjligt att på ett trovärdigt sätt bedöma konsekvenserna på svensk forsknings- och innovationsförmåga att möta de uppsatta målen, om utredningens förslag genomförs.

I stället för en analys av de ingående myndigheternas verksamhet används en enkätundersökning samt en sammanställning av myndigheternas utlysningar genomgående för att motivera utredningens förslag. Enkätundersökningen var svårbesvarad då den riktade sig både till de myndigheter som berörs av utredningens förslag samt de aktörer som är avnämare av myndigheternas finansiering. Av utredningens redovisning framgår att det finns en stor spridning i enkätsvaren. Detta gör att enkätens resultat är svåra att tolka. Energimyndigheten bedömer att de redovisade underlag som utredningen bygger sina slutsatser på utgör en alltför svag grund för att föreslå så genomgripande förändringar av det svenska forskningsfinansieringssystemet.

Utredningen underskattar kostnaderna för omorganisationen i form av pengar, förlorad kompetens och produktivitet. En flytt av Energimyndighetens FoI-finansiering skulle få stora negativa konsekvenser för myndigheten som helhet eftersom avdelningen för FoI idag är involverad i hanteringen av utredningar, analyser, prognoser, statistik, internationella insatser med mera. De kompetenser som byggs upp inom FoI-avdelningen bidrar till hela myndighetens verksamhet. På motsvarande sätt bidrar myndighetens övriga verksamhet till FoI-avdelningens kompetens. Risken att Energimyndigheten tappar sin sedan lång tid uppbyggda kompetens i anslutning till en omorganisation är därför betydande.

Utredningens förslag innebär en betydande förändring av hela den statliga forskningsfinansieringen, som skulle ta lång tid att både planera och genomföra. Energimyndigheten anser att kostnaderna för själva omorganisationen i form av pengar, förlorad kompetens och produktivitet är underskattade. Dessa kostnader bör vara en del av analysen av effektiviteten hos den föreslagna nya organisationen.

⁴ Översyn av myndigheters uppgifter och ansvar inom energiområdet – delrapport Energimyndigheten, KN2023/04160, Klimat- och näringslivsdepartementet

Avslutningsvis är det svårt att bortse ifrån att tidpunkten är illa vald då energisystemet står inför en historiskt omfattande omställning med stor inverkan på Sveriges framtida konkurrenskraft och under en tid där det säkerhetspolitiska läget är särskilt ansträngt.

De svagheter som utredningen lyfter kan adresseras utan att göra en stor, omvälvande omorganisation

Energimyndigheten instämmer i att det är önskvärt med ett forskningsfinansieringssystem som är enkelt, tydligt och har låga administrativa kostnader för de som söker och de som erhåller medel. Vi ser dock inte att detta behöver vara kopplat till en omorganisation av forskningsfinansiärerna.

För att göra det lättare för forskare och andra att hitta alla relevanta utlysningar, kan utlysningarna från olika finansiärer presenteras på en gemensam hemsida. Det finns flera privata initiativ som sammanställer och presenterar utlysningar från olika finansiärer, exempelvis Ymner (www.ymner.com).

Redan idag pågår samarbete mellan oss och Vinnova med syfte att minska skillnaderna i beredningsprocesser och villkor, där så är möjligt. Det pågår också ett arbete inom den gemensamma satsningen Impact innovation, som drivs av Energimyndigheten, Vinnova och Formas, med motsvarande ambition. Utöver detta pågår samarbete mellan de forskningsfinansierande myndigheterna också i andra sammanhang, bland annat vad gäller tillgängliggörande av data. I det gemensamma inspelet till den forskningspolitiska propositionen föreslås till exempel att regeringen bör ge forskningsfinansiärerna ökade medel för att utveckla de digitala stödsystemen för att kunna möta ökade krav på säkerhet och datakvalitet samt för en effektivare hantering av ansöknings- och uppföljningsprocesser.⁵

Inom ramen för det nätverk för FoU-myndigheter som Vetenskapsrådet ansvarar för, och där Energimyndigheten är aktiv pågår det redan nu ett arbete för att stärka processerna för extern forskningsfinansiering.

Specifika synpunkter

5.3 Sju kriterier för framtidens statliga externa finansiering av forskning och innovation

Energimyndigheten delar uppfattningen om att de kriterier som utredningen har utgått ifrån är relevanta för att beskriva det önskade tillståndet för den statliga organisationen för finansiering av forskning och innovation.

6.2 Förslag ny myndighetsstruktur

Det förslag som utredningen har lämnat innebär skapandet av en traditionell forskningsfinansieringsmyndighet. Energimyndigheten bedömer att förslaget är ett steg tillbaka i utvecklingen som inte uppfyller de kriterier som utredningen

⁵ Gemensamt inspel: Forskning och innovation för ett hållbart och säkert samhälle (regeringen.se)

ställt upp. För Energimyndigheten är det särskilt försvårande att de kriterier som rör riktning, proaktivitet och ökad förmåga till prioriteringar, samt förmågan att lösa samhällets utmaningar och bidra till näringslivets konkurrenskraft inte på ett tillfredsställande sätt möts i utredningens förslag.

Särskilt allvarligt är det att utredningen har anlagt ett allt för smalt perspektiv på ”samhällets” behov, genom att inte koppla analysen till de politiska mål som finns för de områden där de utmaningsdrivna FoI-medlen finns. Konsekvenserna för energipolitiken av att lyfta ut FoI-stödet från Energimyndighetens övriga uppgifter och sektorsansvar, har därför inte på ett trovärdigt sätt beaktas i utredningens förslag om ny organisation.

När det gäller internationell konkurrenskraft visar till exempel Forskningsbarometern 2023 att svensk forskning står sig väl ur ett internationellt perspektiv.⁶ Att som utredningen gör hävda att kvalitetsproblemen i svensk forskning är en konsekvens av de statliga forskningsfinansiärernas struktur och organisering är inte trovärdigt. Utöver kriteriet om internationellt konkurrenskraftig forskning, är även kriterierna om fri, banbrytande, och utbildningens forskningsanknytning svagt belysta i utredningens förslag om ny organisation.

Riksrevisionen menar att Energimyndighetens process för bedömning av ansökningar om forskningsmedel är i linje med ”best practice” och följer i stort sett de kriterier som forskningsråden använder och den vägledning som ges i Vetenskapsrådets handbok för FoU-myndigheter.⁷ Det är möjligt att främja effektivitet och professionell bedömning i den statliga FoI-finansieringen inom ramen för den nuvarande organisationen. Det pågår redan ett arbete i Vetenskapsrådets nätverk för FoI-myndigheter som kan fördjupas.

6.3 Motiv till förslagen

6.3.1 Motiv till förändring av den nuvarande organisationen

Färre överlapp och mindre glapp, s. 266

Utredningen beskriver att det är ett stort problem med glapp och överlapp i energiforskningen. Energimyndigheten delar inte den bedömningen eftersom energi är en avgörande fråga i många samhällssektorer och det finns behov av forskning och innovation som ämnesmässigt ligger i skärningspunkten mellan dessa sektorer. Därför samverkar vi med andra aktörer i program för forskningsfinansiering, när så är lämpligt. Ett exempel är inom Fordonsstrategisk forskning och innovation (FFI), där Energimyndigheten är ansvarig för programmet om nollutsläpp. Programmet har starka synergier med våra övriga insatser inom området, till exempel kring laddinfrastruktur och infrastruktur för vätgas samt en hållbar batterivärdekedja. Ett annat exempel är samverkan inom

⁶ Vetenskapsrådet (2023). Forskningsbarometern.

⁷ Statliga myndigheters FoU-verksamhet – styrning och processer för kvalitet, relevans och hushållning rir 2021:5

hållbara städer, där Energimyndigheten bland annat har ansvar för det strategiska forskningsprogrammet Viable Cities. Vi bidrar i dessa samarbeten med kunskap och kompetens om energiforskning i andra samhällssektorer. Förekomsten av sådana långsiktiga samarbeten och gemensamma utlysningar inte är ett skäl för sammanslagning av myndigheter. Det pekar snarare på att det finns behov av djup kunskap och kompetens från flera samhällssektorer för att lösa de stora samhällsutmaningarna. Det är därför viktigt att behålla en stark koppling mellan forskning och innovation och övriga styrmedel inom respektive sektor. Utredningens förslag innebär en risk att samhället tappar viktig kunskap och kompetens som byggs upp genom samverkan mellan forskningsfinansiering och andra uppdrag inom myndigheterna.

Energimyndigheten delar inte heller utredningens bedömning att den föreslagna myndighetsreformen kommer att underlätta och minska behovet av samordning mellan olika satsningar. Den föreslagna sammanslagningen, där en myndighet (Myndigheten för strategisk forskning) föreslås härbärgera all behovsmotiverad forskning, förändrar inte samordningsbehovet i sig utan endast flyttar det till andra kontaktytor. För att lösa samhällsutmaningarna behöver många olika organisationer och aktörer samverka och Energimyndighetens erfarenhet pekar snarare på att vi som samhälle måste kunna samarbeta kring komplexa frågor oavsett hur vi är organiserade.

Ökad flexibilitet vid förändrade behov, s. 268–269

Utredningen hävdar att dagens system för extern forskningsfinansiering saknar den flexibilitet som behövs för att kunna hantera hastigt uppkomna samhällskriser. Energimyndigheten anser snarare att en nära koppling mellan FoI-finansiering och övrig verksamhet säkerställer ett snabbt och effektivt utbyte av kunskap och information, som möjliggör en stor flexibilitet i FoI-finansieringen, utan att för den skull äventyra den förutsägbarhet som många aktörer efterfrågar. Utredningen visar inte på ett tydligt sätt att krishanteringen skulle bli snabbare med ett annat sätt att organisera den statliga forskningsfinansieringen.

Statens förmåga att bidra till riktning i systemet för forskning och innovation förstärks, s. 270

Utöver att förespråka långsiktighet argumenterar utredningen att förslaget ska göra det enklare för regeringen att omfördela medel mellan de tre föreslagna myndigheterna. Det saknas i utredningen en diskussion om motsättningen mellan de båda principer om flexibilitet och långsiktighet som utredningen lyfter.

Här blottläggs en målkonflikt, som kan få allvarliga konsekvenser för många sektors kunskapsförsörjning (och innovation) om den prioritering som utredningen föreslår skulle drivas allt för hårt. I analysen av den statliga styrningen bortses från att en stor del av den FoI som staten finansierar svarar mot olika politiska mål. I Energimyndighetens fall är detta de närings-, klimat- och energipolitiska målen samt de mål som rör civilt försvar.

Fler får lättare att hitta rätt utlysning, s. 271

Utredningen menar att den föreslagna myndighetsreformen kommer att underlätta för forskare att hitta rätt utlysningar: färre myndigheter innebär färre kontaktytor och, enligt utredningen, färre utlysningar. Energimyndigheten menar dock att detta kan åstadkommas på andra sätt utan att genomföra en kostsam omorganisation.

Sänkta administrativa kostnader, s. 272

Utredningen fokuserar på administrativa kostnader som uppkommer hos sökande av FoI-medel. Utredningens antagande att kostnaderna i form av arbetstid för de sökande kan minskas kraftigt genom ett gemensamt ansökningssystem är osäkert. Inte heller beaktas de omställningskostnader som det innebär att utveckla nya, eller anpassa befintliga system.

Energimyndigheten har idag ett administrativt system som hanterar en mycket större bredd av uppgifter än enbart forskningsfinansiering. Samma system som används för forskningsfinansieringen används också bland för stöd inom industriklivet, stöd till ladd- och tankstationer för el och vätgas, elkostnadsstöd med mera.

6.3.2 Motiv till tre myndigheter***Ansvarsutkrävandet tydliggörs, sida 272***

Utredningen lyfter som ett argument för sitt förslag att "Ett starkt motiv med att inrätta tre nya myndigheter, där var och en av dem har en tydlig funktion och tydliga målsättningar, är att ansvarsutkrävandet blir mycket tydligare än i dagens system". Denna argumentation bygger på en linjär syn på innovationssystemet som inte leder mot ett effektivt forsknings- och innovationssystem som helhet. En tydlig erfarenhet av Energimyndighetens arbete med både de uppgifter som föreslås hanteras av myndigheten för strategisk forskning och de som föreslås hanteras av innovationsmyndigheten är att det inte finns en tydlig gräns mellan dessa aktiviteter. Det är direkt kontraproduktivt att försöka skapa en sådan rågång mellan verksamheterna, enligt Energimyndighetens bedömning. Innovationsaktiviteter leder ofta till att nya forskningsbehov identifieras och en teknik eller lösning kan ofta behöva innovations- och forskningsstöd samtidigt. Utredningens förslag om ansvarsutkrävande bortser från det ömsesidiga beroendet och kopplingarna mellan forskning och innovation samt de angränsande systemperspektiv som bidrar till implementering.

Förutsättningar för förutsägbarhet, s276

Energimyndigheten delar inte utredningens bedömning att den föreslagna omorganisationen kommer att leda till en ökad förutsägbarhet. Vi arbetar redan med övergripande portföljer av insatser, där långsiktiga forskningsprogram utgör kärnan.

6.3.3 Motiv till nya och förändrade funktioner i myndigheterna

Kraftsamling för starkare internationella samarbeten, sida 281

Energiforskningen är en del i energipolitiken på EU-nivå exempelvis genom att prioriteringarna inom ramprogrammet för forskning, Horisont Europa, är tydligt påverkade av European Green Deal och Re:PowerEU, som är europeiska planer för utveckling inom energi, klimat och näringslivsområdet. Genomförandet av dessa planer vilar tungt på Horisont Europa och på Innovationsfonden.

En framgångsfaktor för Sverige i det internationella arbetet är det nära samarbetet mellan myndighetsexperterna i arbetsgrupper för policyutveckling och myndighetsexperter inom Horisont Europas olika delar, som båda finns inom Energimyndigheten. Några framgångsrika exempel är arbetet med Förnybart-direktivet (RED), Förordningen för infrastruktur för alternativa bränslen (AFIR) och Batteriförordningen. En annan del av det europeiska och internationella arbetet på energiområdet är deltagande i olika typer av strategiska forum som både berör FoI-frågor och policyutveckling exempelvis SET-planen (Strategic Energy Technology plan), International Energy Agency (IEA), International Renewable Energy Agency (IRENA), med flera. Den nära kopplingen mellan Energimyndighetens FoI-finansiering och den övriga verksamheten har varit central för detta arbete, och har stor potential att fortsätta att vara framgångsrikt.

Samarbetet med forskningsfinansiärerna sker redan idag inom ramen för INT-sam och EU-sam.

6.7 Andra alternativ som utredningen har övervägt

6.7.2 Mindre anpassning av nuvarande system, sida 377

Energimyndigheten anser att det finns en fortsatt tydlig förbättringspotential i dagens system, inte minst när det gäller att slutföra det redan påbörjade arbetet med datadelning, harmonisering av processer, riktlinjer, information och vägledning som syftar till att både öka effektiviteten hos forskningsfinansiärerna och förenkla för forskningsutövarna som söker och erhåller stöd.

Utifrån utredningens begränsningar med avseende på omfattning och analys befarar Energimyndigheten att huvudförslaget skulle innebära en stor och kostsam reform med oklart utfall. För att genomföra en omorganisation av den föreslagna digniteten behövs en mer heltäckande analys som beaktar inverkan på hela innovationssystemet och inverkan på hela bredden av politiska mål.

I väntan på att en sådan analys genomförts anser Energimyndigheten att fullt fokus bör ligga på att fortsätta utveckla dagens system. Att den nuvarande organisationen för statlig forskningsfinansiering funnits i tjugo år är inte i sig något skäl att genomföra en omfattande omorganisation och det är inte heller en särskilt lång tid med tanke på den långsiktiga verksamhet som forskning är. De nuvarande statliga forskningsfinansiärerna har genom åren visat prov på stor

flexibilitet och förmåga att anpassa och utveckla verksamheten till förnyade och omständigheter. De forskningsfinansierande myndigheterna har blivit alltmer effektiva sett till resultat i förhållande till förvaltningsanslag, vilket visar på att en stor omorganisation inte är nödvändig för att göra förändringar i forskningsfinansieringen.

Kommentarer konsekvensbeskrivningar

7.2 Allmänt om förslagets konsekvenser, sidorna 382–386

7.2.1 Sammanställning av hur olika intressenter påverkas av förslagen
Utredningens grunda och ofullständiga konsekvensbeskrivning gör den svår att ta ställning till. Det finns en besvärande diskrepans mellan problembild, åtgärder och förväntade effekter och en avsaknad av belägg för de orsakssamband som hävdas. Utredningen har också en outvecklad analys av kostnader i relation till förväntade effektivitets- och kvalitetsvinster. Energimyndigheten menar att utredningens underlag är otillräckliga (enligt vad som redovisas i avsnitt 2.2) för att kunna stödja de slutsatser som dras. Utredningen påstår att de myndigheter som idag finansierar FoI men inte skulle göra det om utredningens förslag genomförs, även fortsatt skulle få effektiv tillgång till forskningsbaserad kunskap och möjlighet till fördjupad forskningsanknytning. Utredningen kan inte på ett trovärdigt sätt beskriva hur detta ska åstadkommas. Energimyndighetens bedömning är att dessa utfästelser är orimliga. Kopplingarna mellan FoI-finansieringsverksamheten och den övriga verksamheten är starka i Energimyndigheten, och går åt båda håll.

Utredningen påstår vidare att företag, kommuner och regioner får ökad tillgång till kunskap genom utredningens förslag. Påståendet saknar belägg. Energimyndigheten menar att effekten riskerar att bli den motsatta genom att den föreslagna organisationen skulle innebära att ett mellanled mellan sakmyndigheterna och dess intressenter införs i form av Myndigheten för strategisk forskning.

7.3 Verksamhetsmässiga konsekvenser, sidorna 387–390

Utredningen har tittat på verksamhetsmässiga konsekvenser utan att ha tittat på myndigheternas faktiska verksamhet. Detta gör att utredningen inte har någon möjlighet att på ett trovärdigt sätt bedöma konsekvenserna.

Utredningen kombinerar påståenden om effekter på systemnivå med en avsaknad av riskanalys. Det saknas en djupare analys av effekterna av den föreslagna reformen och det merarbete det innebär att lägga ner myndigheter och bygga upp nya (sida 387). Det saknas en diskussion av vilka risker det skulle få på kunskap och kompetens inom olika samhällssektorer att separera FoI-finansiering och sakverksamhet.

7.4 Ekonomiska konsekvenser, sidorna 391–404

Utredningens analys av kostnader i relation till förväntade effektivitets- och kvalitetsvinster är outvecklad och bristfällig. Utredningen har en utförlig diskussion om transaktionskostnaderna mellan olika myndigheter i dagens system. Detta skulle behöva genomlysas och förbättras oavsett den framtida utformningen av forskningsfinansieringen. Däremot säger utredningen nästan ingenting om transaktionskostnader inom myndigheter. Att, som utredningen föreslår, bara flytta in koordineringsproblemen i en och samma myndighet, Myndigheten för strategisk forskning, har endast begränsad inverkan på problemet, samtidigt som utredningens förslag medför betydande omställningskostnader.

7.4.3 Samhällsekonomisk analys och konsekvenser för statens kostnader och intäkter

Konsekvenser för universitet och högskolor, sidorna 397–401

Utredningens beräkningar av de tidsbesparingar som den nya föreslagna organisationen kommer att medföra på lärosätena är inte realistiska. Utredningen antar att andelen av arbetstiden som forskare använder för att ansöka om finansiering kan minskas med en tredjedel om förslaget genomförs. Beräkningen bygger på antaganden om att en betydande del av tidsåtgången för att söka pengar handlar om att fylla i formulär från olika finansiärer. Men den stora tidsåtgången i ansökningsprocessen handlar om att utveckla en forskningsidé, identifiera relevanta samarbetspartners inom akademi, företag med flera, kartlägga forskningsfältet, formulera en trovärdig ansökan, sätta ihop ett välfungerande team av forskare och andra aktörer. Inget av detta påverkas nämnvärt av antalet finansiärer.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Robert Andrén. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit chefsjuristen Rikard Janson avdelningschefen Peter Engdahl, enhetschefen Karina Krogh samt handläggarna Elinor Kruse, Stina Gerdes Barriere och Jonas Lindmark. Föredragande har varit handläggaren Jonas Lindmark.

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrifter.